

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Бондаренко А.О., аспірант
Сумський національний аграрний університет

Про Україну зазвичай говорять як про країну з величезним потенціалом, проте цей потенціал ще тільки належить використати повністю. Серед причин, з яких Україна досі не скористалася своїм потенціалом, називають недружнє бізнес-середовище та несприятливий інвестиційний клімат.

Малі та середні підприємства, які, як правило, є найбільш чутливими до змін регуляторного клімату, є ключовими двигунами для створення робочих місць у багатьох країнах.

У 2012 р. Україна втратила три позиції в рейтингу сприятливості ведення бізнесу Світового банку і посіла 152-ге місце серед 183-х країн. У процесі складання даного рейтингу спеціалістами Світового банку оцінювалися регуляторні норми, які впливають на місцеві фірми у 183-х країнах та формувались рейтинги цих країн у 10-ти областях регулювання підприємницької діяльності, включаючи: створення підприємств, вирішення неплатоспроможності та міжнародну торгівлю [6].

Зокрема, Україна у рейтингу з відкриття бізнесу посіла 112 місце, захисту прав інвесторів – 111 місце, забезпечення виконання контрактів – 44 місце, отримання кредитів – 24 місце. У той же час, у рейтингу зі сплати податків наша країна посіла 181 місце, отримання дозволів на будівництво – 180 місце, реєстрації власності – 166 місце, ліквідації бізнесу – 156 місце, міжнародної торгівлі – 140 місце [6] (рис. 1).

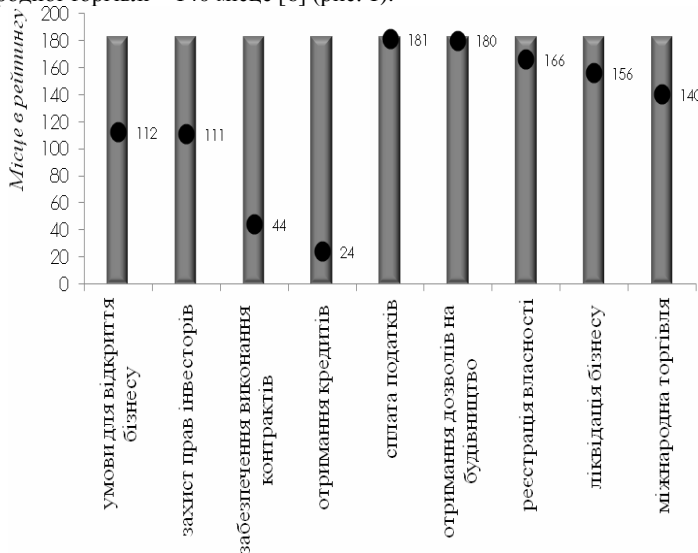

Рис. 1. Місце України в рейтингу сприятливості ведення бізнесу
Джерело: Світовий Банк (www.worldbank.org/en/country/ukraine)

Незважаючи на проведення в Україні багатьох позитивних реформ, процес їх впровадження залишається повільним, тому підприємства не можуть повною мірою скористатися перевагами цих змін у законодавстві.

Порядок підготовки необхідних документів для реєстрації технічних умов забирає, як і раніше, багато часу (у 2010 р. 47 відсотків підприємств витратили на ці процедури більше двох місяців порівняно з 41 відсотком у 2008 р.) [7].

За даними опитування Міжнародної фінансової корпорації (IFC), 74 відсотків бізнесу було охоплено перевітками у 2010 р., так само, як і у 2008 р.

У 2010 р. бізнес витратив близько 7,2 млрд. гривень на отримання дозволів, проходження перевірок та процедури технічного регулювання [7]. На додачу бізнес потерпає від хабарництва та корупції, що стали невід'ємними супутниками процесу дотримання регуляторних процедур. Так, близько 46 відсотків опитаних підприємств підтвердили, що вдавалися до неофіційних шляхів вирішення питань із державними органами, витративши у 2010 р. на це у середньому 10 відсотків від обігу компанії [7].

Звичайно, з'явилися і позитивні зрушення, зокрема в реформуванні системи технічного регулювання бізнесу. У 2010 і 2011 рр. були прийняті три основних закони, які стали рушійною силою реформування цієї системи: «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» [1], «Про загальну безпечність нехарчової продукції» [2] та «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» [3]. Повільно відбувається процес переходу від застарілої системи сертифікації до гармонізації системи із законодавством Європейського Союзу. Україна починає виконувати зобов'язання, взяті під час приєднання до СОТ. Однак, ще існує багато проблем, таких як наявність обов'язкових стандартів для вітчизняних виробників, які потребують негайного вирішення [7].

У січні-вересні 2012 р. приріст прямих іноземних інвестицій в Україну зменшився на 29,4 відсотки порівняно з аналогічним періодом 2011 р. За даними Державної служби статистики України у III кварталі 2012 р. прямі іноземні інвестиції збільшилися на 0,24 млрд. доларів, що в п'ять разів нижче показника III кварталу 2011 року і є одним з найгірших показників за останні роки [4].

Індекс інвестиційної привабливості України, що розраховується Європейською Бізнес Асоціацією (СБА) на підставі опитування керівників низки компаній, за підсумками першого кварталу 2011 р. знизився на 0,1 пункт (до 2,18 пункту за п'ятибальною шкалою). Варто зазначити, що індекс інвестиційної привабливості України знижується вже третій квартал поспіль [5]. За інформацією СБА, сприйняття інвесторами ринку України продовжує залишатися негативним.

Так, інвестори відзначили ряд негативних тенденцій, які сьогодні спостерігаються в економіці України. Зокрема, 26 відсотків опитаних вважають, що політична ситуація в країні є тим чинником, який робить Україну непривабливою для інвесторів. Респонденти також відзначили проблеми, що пов'язані з податковою системою та особливостями Податкового кодексу (25 відсотків опитаних), посиленням тиску з боку державних структур і занадто жорстким регулюванням ринку (18 відсотків). Серед інших чинників,

які значно послаблюють довіру інвесторів до України, виділяють корупцію (15 відсотків), недосконале правове середовище (11 відсотків), непрозорість судової системи (5 відсотків), технічні бар'єри у процесі митного оформлення і відшкодування ПДВ – 13 відсотків і сім відсотків опитаних, відповідно. П'ять відсотків респондентів зіткнулися з проблемами під час отримання банківських кредитів і позик [5] (рис. 2).

За словами президента ЄБА Томаша Фіали, опитані представники компаній – членів асоціації не змогли дати позитивні оцінки бізнес-клімату в 2012 р. До всіх існуючих проблем інвестиційного клімату України протягом останнього періоду додалося погіршення в деяких макроекономічних аспектах (відносини з МВФ, гальмування євроінтеграції тощо) [5].

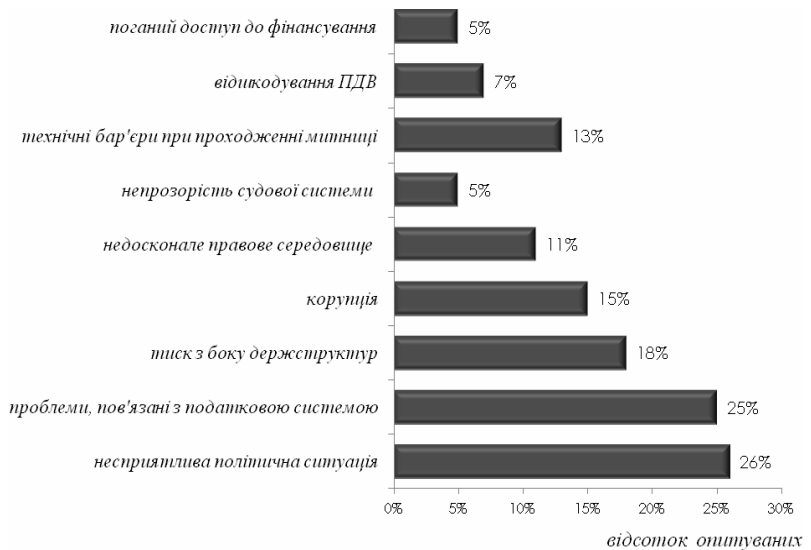

Рис. 5. Результати опитування щодо сприйняття інвесторами бізнес-середовища в Україні

Джерело: УНІАН [Індекс інвестиційної привабливості]

Таким чином, Україна почала демонструвати позитивні ознаки створення сприятливих умов для зростання бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату. Проте ці позитивні кроки були знівельовані незадовільною реалізацією реформ. Допоки рівень виконання законодавства в країні не зросте, Україна ризикує залишитись у категорії «країн з потенціалом» і відставати від більш активних і орієнтованих на реформи економік.

1. Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – К., 2011. – № 21. – С. 144.
2. Закон України «Про загальну безпечність нехарчової продукції» від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – К., 2011. – № 22. – С. 145.
3. Закон України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – К., 2011. – № 47. – С. 531.
4. Приріст інвестицій в Україну зменшився майже на 30% [Електронний ресурс] //

Економічна правда. – 14 листопада 2012 р. – Постійне посилання: <http://www.epravda.com.ua/news/2012/11/14/344009/>

5. Індекс інвестиційної привабливості України падає третій квартал [Електронний ресурс] // УНІАН: Економіка. – 3 квітня 2012 р. – Постійне посилання: <http://economics.unian.net/ukr/detail/124104>

6. Україна опустилася на 152 місце в рейтингу легкості ведення бізнесу // Економічна правда. – 20 жовтня 2011 р. – Постійне посилання: <http://www.epravda.com.ua/news/2011/10/20/302569/>

7. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес // Міжнародна фінансова корпорація (IFC). – К., 2011 р. – 126 с.

Економіка та менеджмент: перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 22–24 червня 2012 року / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 23-26.